

ENSOR IN AMSTERDAM

door Freddy DUFAIT

Ter gelegenheid van het Ensor-jaar 1985 heeft de directie van het Casino-Kursaal te Oostende aan Belgische kunstenaars gevraagd één of meerdere werken te creëren als hulde aan James Ensor. Door een twintigtal kunstenaars werd op eigen manier en naar eigen visie een huldewerk gemaakt. Een selectie van deze werken werd van 16 juni tot en met 6 augustus 1985 tentoongesteld in het Vlaams Cultureel Centrum "De Brakke Grond" te Amsterdam.

Bij ons bezoek aldaar hadden wij een interessant gesprek met een Belgisch vertegenwoordiger, de hr. Hugo RAU, die ons enkele gegevens bezorgde over "Ensor in Nederland". Op zijn vraag publiceren wij graag hier enkele van zijn gegevens, die wellicht nieuwe perspectieven kunnen openen in een verder onderzoek over dit onderwerp.

Op 7 april 1940 verscheen in het Algemeen Handelsblad te Amsterdam een uitvoerig artikel ter gelegenheid van de 80ste verjaardag van James Sidney Ensor. De krant vond het feit belangrijk genoeg om er een medewerker voor naar de Vlaanderenstraat in Oostende te sturen. Ensor sprak over zijn bezoek aan Rotterdam, naar aanleiding van de tentoonstelling in de Rotterdamse Kunstkring, waar niet minder dan 79 werken van hem te zien waren. Was hij daarvoor nooit in Nederland ?

"Ja," antwoordt Ensor, "ja-zeker, dat was in, laat eens zien.... in '83, toen was ik in Amsterdam ! Met de kunstschilder VOGELS en nog één kunstbroeder uit Brussel (1) trokken wij naar Amsterdam om de "Marissen" te zien. Die werden toen reeds algemeen beschouwd als zeer belangrijke vertegenwoordigers van de Haagse school".

Uit het gesprek bleek, dat Ensor weliswaar niet blind was voor de sombere kanten van Amsterdam, de eigen sfeer, de eigen bedelaars, de Amsterdamse herbergen en de oud-vaderlandse drank...

Ensor heeft er ook getekend ! Zulks blijkt uit een reeks schetsboekjes, die bewaard worden in het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten te Antwerpen en waarin 33 tekeningen vermeld staan als "Voyage en Hollande".

Hij tekende op het Rembrandtplein een 17de eeuwse halsgevel van een huis waar blijkens het opschrift stoelen en tafels werden verkocht, palend aan het "Café des Pays Bas". Onderaan schrijft hij : "Place Rembrandt Amsterdam".

Ensor trok met zijn schetsboekje ook naar Artis, waar afbeeldingen ontstonden van tropische vogels, een schildpad, een reptiel, een neushoorn, apen en insecten.

Hij stak ook over het Y en in de omgeving van Purmerend maakte hij een tekening van twee windmolens en enkele zeilbootjes. Hij keerde terug over Zeeland en Veere heeft op hem een onvergetelijke indruk gemaakt.

De eerste tentoonstelling in Nederland van zijn werken werd geopend in 1895 in Den Haag door de Haagsche Kunstkring, in de Akademie van Beeldende Kunst, waar Ensor tijdens de groepstentoonstelling vertegenwoordigd was met een zestal schilderijen.

Verder kwam hij er bekend in :

- 1899 : door Nederlandse kunstpublicaties
- 1910 : tentoonstelling in Rotterdamse Kunstkring
- 1911 : Ensorartikel in Elseviers Maandschrift door A.J.J. DELEN (Amsterdam)
- 1913 en 1914 : tentoonstelling in Den Haag
- 1916-1917 : deelnemer aan groepstentoonstelling in Stedelijk Museum te Amsterdam over Belgische Kunst
- 1924 : studie door Frans HELLENS in de Nieuwe Kunst (Amsterdam)
- 1928 : Karel VAN DE WOESTYNE over Ensor in Elseviers Maandschrift, gevolgd door expositie van Ensorgrafiek in :
  - Scheltema en Holkema's Boekhandel
  - Galerie Van Wisselingh op het Amsterdamse Rokin
  - Pulchri Studio in Den Haag
 Het Stedelijk Museum te Amsterdam organiseerde een door de critici ondergewaardeerde expositie
- 1930 : 41 Ensors in Kunsthandel Huinck en Scherion te Amsterdam
- 1931 : - Stedelijk Museum en Galerie Van Wisseling te Amsterdam
  - Pulchri Studio in Den Haag
- 1936 : - Gemeentemuseum in Den Haag
  - Museum Boymans in Rotterdam
  - Stedelijk Museum in Amsterdam
- 1937 : Van Abbemuseum te Eindhoven
- 1939 : verslag over de grote Ensorexpositie in Parijs in Algemeen Dagblad en De Telegraaf. In diezelfde bladen werd ook uitvoerig gehandeld over Ensor ter gelegenheid van zijn 80ste verjaardag in 1940
- 1942 : verzonden bericht over "James Ensor overleden" en logenstraffing ervan in een aantal Nederlandse kranten
- Na de oorlog : overzichtstentoonstellingen, vooral op initiatief van het Stedelijk Museum en het Haagse Gemeentemuseum
- 1949 : alle Nederlandse kranten melden het overlijden van Ensor
- 1961, 1975, 1976, 1984 : exposities in Rotterdam
- 1952 : Delft
- 1960 : Laren
- 1961 en 1962 : in Otterlo in het Rijksmuseum Kröller-Müller
- 1966 : Utrecht

Vandaag kunnen wij zeggen dat het werk van Ensor goed vertegenwoordigd is in een aantal Nederlandse musea.

Hebben Nederlandse kunstenaars invloed gehad op het werk van Ensor ?

Een sterke invloed heeft Ensor wel ondergaan van REMBRANDT. Ook Frans HALS trok zijn belangstelling. Hij kende goed het werk van VAN GOGH.

Zijn invloed op Nederlandse kunstenaars is evenmin talrijk te noemen. Flor VESTER, die ook studeerde aan de Academie te Brussel heeft met Ensor deelgenomen aan een expositie en kwam onder de indruk van de figuur van Ensor. Groot was echter de invloed op Jan TOOROP, eveneens een oud-student van de Brusselse Academie, die vaak de artistieke nazaat van de meester wordt genoemd.

Nu nog blijft de magische kracht van Ensor nawerken in de wereld van kunst en letteren.

Het is opvallend, dat het werk van Ensor op de Amsterdamse kunstveilingen al sedert een halve eeuw wordt beschouwd als een rendende investering.

Aan de plaats die Ensor heeft ingenomen in het Nederlandse museum-bezit, aan zijn Nederlandse contacten en zijn invloed, werd volgens de hr. Hugo RAU, nog te weinig aandacht besteed. Samen met hem hopen wij dat er een doorbraak mag komen naar een grotere bekendmaking van die grote meester, die België kende en toch onopmerksaam een culturele uitwisseling en samenwerking stelde tussen Noord en Zuid.

---

(1) Nota van de red. :

Hubert BELLIS, stillevenschilder

VOGELS, ENSOR en BELLIS tekenden er het "Gulden Boek" van het Rijksmuseum (nog steeds bewaard !)

Even voorstellen : het "Vlaams Centrum voor Genealogie en Heraldiek" (Handzame)

---

door Emiel SMISSAERT

Ken uw streek. Ken West-Vlaanderen... Of toch zoveel als mogelijk is. Een der studievelden die ons, Plate-leden, bekommert en nauw aan het hart ligt, of toch zou moeten liggen, is de familie- en stamboomkunde. Daar houdt de Vlaamse Vereniging voor Familiekunde (VVF), onze zustervereniging, zich toch mee bezig, hoor ik je grommen. Ja, ja, maar er bestaat óók een "Vlaams Centrum voor Genealogie en Heraldiek" ! Een hele mond vol. En wat voor instelling, wellicht nog nooit van gehoord, is dat nu weer ?

Kort omschreven, het is een ontmoetings- en dokumentatiecentrum waar eenieder die belangstelling heeft voor familiekunde terecht kan en het werd niet zo lang geleden, in 1978, onder impuls van de zeer verdienstelijke, wijlen Michiel MISPELON opgericht. Thans huist het voornoemde Centrum in een deel van de prachtig gerestaureerde pastorie van Handzame, bij Kortemark in het hartje van West-Vlaanderen, meer bepaald in de Kronevoordestraat 2a (tel. 051/56.74.79). De openingsuren werden vastgesteld van 9 tot 12 en van 13 tot 17 uur, van maandag tot en met vrijdag (niet op zaterdag of zondag). Wie geen lid wenst te worden van dit Centrum (jaarlijkse bijdrage : 500 ₣, leden van een genealogische of heemkundige vereniging betalen 300 ₣), kan er toch terecht in de grote leeszaal om het archief en de bibliotheek te raadplegen tegen een vergoeding van 50 ₣ per bezoek. Ja, spijtig maar het loont... en koken kost geld, nietwaar ? Vergeet niet, het betreft hier geen officiële instelling maar een V.Z.W.

Wat heeft dat Centum ons te bieden ? Welke "service" wordt geboden ? In de ruim voorziene, hooggespecialiseerde bibliotheek zijn werken beschikbaar over genealogie, heraldiek, geschiedenis, inventarissen, bibliografieën, tijdschriften alsmede boeken en artikels over "uitwijkingen" naar Nederland, Duitsland, U.S.A., Canada, Frans-Vlaanderen, enz. Hierbij komt dat zij beschikt over een zeer rijke verzameling "Bronnen voor familiekunde", waarbij wij beklemtonen dat er, benevens een schaduwarchief (op microfiche) van de parochieregisters bewaard in de rijksarchieven, volkstellingen (17de-18de-19de eeuw), poortersboeken,